

**جرم سوء استفاده از سفید مهر
یا سفید امضاء
در رویه دادگاهها**

توحید زینالی

وکیل پایه یک دادگستری

فهرست کلی

مقدمه	۷
معرفی جرم سفید امضاء و نمونه شکواییه	۱۱
جرم سوء استفاده از سفید امضاء یا سفید مهر در آرای دیوان عالی کشور ..	۳۹۰
جرم سوء استفاده از سفید امضا یا سفید مهر در آرای دادگاهها	۱۰۹
جرم سوء استفاده از سفید امضا یا سفید مهر در نشست‌های قضائی	۱۴۱
جرم سوء استفاده از سفید امضاء یا سفید مهر در نظریه‌های مشورتی	۲۱۱
جرم سوء استفاده از سفید امضاء یا سفید مهر در قوانین ومقررات	۲۱۷
منابع و مأخذ	۲۲۱

فهرست جزئی

مقدمه	۷
معرفی جرم سفید امضاء و نمونه شکواییه	۱۱
مبحث اول: روند عملی رسیدگی به جرم در دادسرا و دادگاه	۱۳
گفتار اول: تنظیم شکواییه و مراجعه به دادسرای صالح	۱۳
گفتار دوم: ارجاع پرونده به دادگاه بدوی و تعیین وقت رسیدگی	۱۹
گفتار سوم: ارجاع پرونده به دادگاه تجدیدنظر و تعیین وقت رسیدگی	۲۰
گفتار چهارم: اجرای حکم در دادسرای محل وقوع جرم	۲۰
مبحث دوم: معرفی جرم سوءاستفاده از سفید مهر یا سفید امضاء	۲۲
ارکان تشکیل دهنده جرم سوءاستفاده از سفید مهر یا سفید امضاء	۲۲
گفتار اول: عنصر قانونی جرم سوءاستفاده از سفید مهر یا سفید امضاء	۲۳
گفتار دوم: عنصر مادی جرم سوءاستفاده از سفید مهر یا سفید امضاء	۲۳
گفتار سوم: عنصر روانی جرم سوءاستفاده از سفید مهر یا سفید امضاء	۲۷
مبحث سوم: احکام ویژه در خصوص جرم سوءاستفاده از سفید مهر یا سفید امضاء	۲۹
گفتار اول: شروع به جرم سوءاستفاده از سفید مهر یا سفید امضاء	۲۹
گفتار دوم: معاونت در جرم سوءاستفاده از سفید مهر یا سفید امضاء	۲۹
گفتار سوم: شراکت در جرم سوءاستفاده از سفید مهر یا سفید امضاء	۳۰
مبحث چهارم: تشریفات رسیدگی به جرم سفیدامضاء	۳۱
گفتار اول: صلاحیت مراجع قضائی در رسیدگی به این جرم	۳۱
گفتار دوم: طریقه تقدیم شکواییه و هزینه‌های قانونی آن	۳۲

گفتار سوم: تقدیم دادخواست به محکمه کیفری برای جبران ضرر و زیان و خسارات	۳۴
جرم سوء استفاده از سفید امضاء یا سفید مهر در آرای دیوان عالی کشور	۳۹
مبحث اول : آرای وحدت رویه دیوان عالی کشور	۴۱
۱. در خصوص تعقیب کیفری صادرکننده چک	۴۱
۲. در خصوص تعیین حبس مقرر در ماده یک قانون تشدید مجازات ارتشاء و اختلاس و کلاهبرداری	۴۷
مبحث دوم : آرای اصراری دیوان عالی کشور	۵۵
۱. جرائم مشابه در قانون چک	۵۵
مبحث سوم : آرای شعب دیوان عالی کشور	۸۵
۱. استفاده از برگ سفید امضاء برای تهدید	۸۵
۲. رد مال در شرکت در کلاهبرداری	۸۸
جرم سوء استفاده از سفید امضا یا سفید مهر در آرای دادگاهها	۱۰۹
۱. اختیار دارنده سند سفید امضاء بر تکمیل مندرجات آن	۱۱۱
۲. رکن ضرری در بزه جعل و سوء استفاده از سفید امضاء	۱۱۳
۳. مفهوم چک سفید امضاء	۱۱۵
۴. صدور چک سفید امضاء برای تضمین بدهی	۱۱۹
۵. سوء استفاده از سفید امضاء	۱۲۲
۶. عدم خروج کارشناسی از عداد دلایل به دلیل عدم ایداع دستمزد کارشناس در رسیدگی به موضوع چک های سفید امضاء	۱۲۳
۷. تحصیل چک فاقد دلیل منطقی	۱۲۷
۸. سوء استفاده از سفید مهر و سفید امضا	۱۲۹
۹. تایپ مندرجات پس از صدور امضاء	۱۳۰
۱۰. در اختیار قراردادن سفید امضاء به منظور خرید زمین	۱۳۱
۱۱. در اختیار گذاشتن نامه سفید امضاء و مهر شده	۱۳۴
۱۲. سفید امضا بودن چک به معنای جعل مندرجات آن نیست	۱۳۷
۱۳. عدم افاده قطع و یقین به وقوع جعل با اخذ سند سفید امضاء	۱۳۸
جرم سوء استفاده از سفید امضا یا سفید مهر در نشست های قضائی	۱۴۱
۱. مسئولیت کیفری اصدار چک فاقد مبلغ (سفید امضا)	۱۴۳
۲. کیفری بودن صدور چک بدون تاریخ	۱۴۴
۳. صدور چک بدون تاریخ	۱۴۷
۴. نحوه شکایت از چک فاقد مبلغ	۱۴۹
۵. جایگاه گواهی عدم پرداخت	۱۵۲
۶. قابل تعقیب بودن صدور چک بدون تاریخ	۱۵۳
۷. صدور چک بدون تاریخ	۱۵۵

۸. نوع قرار تأمین صادره در خصوص چک سفید امضا ۱۵۷
۹. قابلیت تعقیب کیفری صادرکننده چک با علم به مسدود بودن حساب ۱۵۹
۱۰. سوء استفاده از سفید مهر و امضاء ۱۶۰
۱۱. تحصیل مال نامشروع از طریق سوء استفاده از سفید مهر ۱۸۹
۱۲. سوء استفاده از سفید امضا ۱۹۰
۱۳. تلقی وصول چک‌های وعده‌دار یا مشروط یا سفید امضاء به عنوان جرم خیانت در امانت ۱۹۳
۱۴. تعیین مجازات صدور چک سفید امضاء با علم به مسدود بودن حساب بانکی ۱۹۵
۱۵. قرار وجه‌الضمان در خصوص چک‌های ماده ۱۳ ۱۹۶
۱۶. عدم شمول مجازات ماده ۷ ۱۹۸
۱۷. تحریر چک بدون تاریخ ۲۰۰
۱۸. مسئولیت کیفری صادرکننده چک فاقد مبلغ (سفید امضا) ۲۰۱
۱۹. مسئولیت کیفری صادرکننده چک در صورت عدم قید نام دریافت‌کننده چک ۲۰۳
۲۰. سوء استفاده از چک سفید امضاء ۲۰۵
۲۱. تصمیم دادگاه در خصوص سفته سفید امضاء ۲۰۸
- جرم سوء استفاده از سفید امضاء یا سفید مهر در نظریه‌های مشورتی ۲۱۱**
۱. اقرار متهم به صدور چک به‌عنوان تضمین یا اعتبار یا وعده‌دار یا سفید امضاء ۲۱۳
۲. چک‌های با عناوین ماده ۱۳ قانون صدور چک و گذشت شاکی ۲۱۳
۳. صدور چک با عناوین ماده ۱۳ قانون صدور چک ۲۱۴
۴. قرار تأمین درباره متهمین به صدور چک با عناوین ماده ۱۳ قانون صدور چک ۲۱۵
۵. اقرار متهم به صدور چک به‌عنوان تضمین یا اعتبار یا وعده‌دار یا سفید امضاء ۲۱۵
- جرم سوء استفاده از سفید امضاء یا سفید مهر در قوانین ومقررات ۲۱۷**
- منابع و مأخذ ۲۲۱**

مقدمه

معمولاً رویه عملی دادگاه‌ها در استنباط از قوانین و مقررات در جهت انطباق با مصادیق واقعی تا حدودی با آنچه در کلاس‌های تئوریک دانشگاه‌ها به دانشجویان حقوق آموزش داده می‌شود متفاوت است. البته روند آموزشی و طریق ارائه مطالب در کلاس‌های درسی هم به شکلی است که برای طی مراحل تحصیلی صرف مطالعه و پاسخ به سؤالات به صورت تئوری و بدون تطبیق با مصادیق عملی کفایت می‌کند. به این ترتیب معمولاً چون امکان انجام کار عملی حین تحصیل در دانشگاه برای دانشجویان این رشته وجود ندارد فارغ‌التحصیلان وقتی مشغول به کار می‌شوند با کمبود آگاهی و اطلاعات از رویه قضائی و شیوه استدلال و استنباط عملی دادگاه‌ها مواجه هستند؛ لیکن اهمیت آگاهی از رویه قضائی با اشتغال به کار و فعالیت بر هیچ فارغ‌التحصیل حقوقی پوشیده نیست. بی‌تردید تنها منبع آموزش عملی وکالت، قضاوت و به‌طور کلی رشته حقوق، قبل از حضور عملی در دادگاه‌ها و جلسات رسیدگی، رویه‌های قضائی می‌باشد؛ به عبارت دیگر، مطالعه تصمیمات، پرسش و پاسخ‌ها و اختلاف‌نظرهای کسانی که هر روز به صورت عملی در حال انطباق قوانین با مصادیق واقعی هستند می‌تواند اطلاعات کاربردی و عملی را در اختیار خوانندگان قرار دهد.

اگرچه فارغ‌التحصیلان حقوق بیش از سایرین به مطالعه رویه قضائی نیازمند هستند؛ اما هیچ قشری از جامعه بزرگ رشته حقوق قضائی بی‌نیاز از مطالعه و تحقیق و تفحص در این حوزه علمی نمی‌باشد؛ زیرا رویه قضائی در واقع محرک رشته حقوق است که دائم در حال تغییر و تحول می‌باشد و غفلت از این حوزه موجب عقب‌ماندگی از علم واقعی حقوق و جامعه حقوقدانان خواهد شد. از این رو

ناشران تخصصی این حوزه، هرکدام به طریقی نسبت به جمع‌آوری و انجام بخشی به مطالب و موضوعات راجع به رویه قضائی اقدام می‌کنند که انتشارات چراغ دانش نیز در همین راستا و برای انجام بخشی از وظایف فرهنگی خود در نظر دارد نسبت به تدوین و جمع‌بندی مطالب رویه قضائی به صورت منظم و منحصر به فرد با ویژگی‌های مخصوص برای هر دعوا طی یک کتاب جداگانه به صورت کاربردی و با دسترسی آسان به مطالب هر دعوا اقدام نماید لذا در راستای تأمین این هدف، مجموعه‌ای از کتاب‌ها تحت عنوان کلی «دعوی... در رویه دادگاه‌ها» که شامل موارد زیر است تدوین و تألیف خواهد شد:

۱. آراء وحدت رویه؛

۲. آرای اصراری؛

۳. آراء شعب دیوان عالی کشور؛

۴. آراء دادگاه‌های بدوی و تجدیدنظر؛

۵. نشست‌های قضائی؛

۶. نظریه‌های مشورتی؛

۷. قوانین و مقررات مرتبط با موضوع؛

۸. نمونه دادخواست و معرفی دعوا.

در این مجموعه سعی شده است رویه قضائی کشور در خصوص هر دعوا به صورت منسجم و منظم گردآوری شود تا وکلا، حقوقدانان و قضات محترم در مراجعه به رویه قضائی در کمترین زمان به بهترین وجه مطالب مطلوب خود را یافته و استفاده نمایند. با توجه به تعدد بسیار آراء دادگاه‌ها (دادگاه بدوی و

تجدیدنظر) در برخی موارد حداکثر سعی بر آن بوده از موارد متفاوت آراء صادره در موضوع نمونه در قسمت رأی آورده شود و همچنین در سایر موارد؛ مثل آراء وحدت رویه، آراء دیوان عالی کشور، موارد مرتبط به موضوع ذکر شده است تا با توجه به اهمیت این آراء مورد استفاده خوانندگان و مراجعه کنندگان عزیز قرار گیرد.

مختصر ویژگی های کتاب:

۱. تدوین و گردآوری منظم و منسجم تمام مطالب مربوط به دعوا؛

۲. تقسیم بندی موضوعی برای هر کدام از مطالب؛

۳. ارائه معرفی دعوا و نمونه دادخواست در اول مجموعه؛

۴. ذکر عنوان برای هر مطلب به صورت خلاصه در فهرست؛

۵. دسترسی سهل و آسان به مطلب دلخواه در کمترین زمان.

«گروه پژوهشی» انتشارات مفتخر خواهد شد از تجربیات، آراء و سایر مطالب حقوقی موجود نزد اساتید، وکلا، حقوقدانان و سایر همکاران در راستای مفیدتر شدن مجموعه در چاپ های بعدی استفاده نماید. لذا موجب خرسندی خواهد بود که خوانندگان عزیز از هر صنف ضمن ارسال انتقادات و پیشنهادات خود در مورد هر کدام از موضوعات به صورت (کتبی یا از طریق ایمیل یا تلفنی) ما را در پربار کردن مجموعه حاضر یاری فرمایند.

مدیر مسئول انتشارات

فصل اول

معرفی جرم سفید امضاء و نمونه شکواییه

مبحث اول: روند عملی رسیدگی به جرم در دادسرا و دادگاه^۱

برای رسیدگی به هر عنوان مجرمانه اعم از خیانت در امانت یا سوءاستفاده از سفید مهر مراحل چهارگانه‌ای وجود دارد که شاکی باید ضمن آگاهی از این مراحل اقداماتی که به وی مربوط و منتسب می‌باشد را انجام داده تا شکواییه وی ثبت و انجام تحقیقات و تعقیب رسیدگی و صدور حکم و اعمال مجازات فراهم گردد.

گفتار اول: تنظیم شکواییه و مراجعه به دادسرای صالح

اولین اقدام شاکی برای اعلام جرم و تظلم خواهی تنظیم شکواییه می‌باشد؛ چرا که مطابق ماده ۶۴ قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲ یکی از جهات قانونی برای شروع به تعقیب، شکایت شاکی یا مدعی خصوصی است. البته اگر جرم جنبه عمومی داشته باشد، اقامه دعوا و تعقیب متهم از این جنبه از وظایف دادستان محسوب می‌شود.

الف) نحوه تنظیم شکواییه و شرایط آن: به تکلیف ماده ۶۸ قانون آیین دادرسی کیفری شاکی یا مدعی خصوصی می‌تواند شخصاً یا توسط وکیل شکایت کند. در شکواییه موارد زیر قید می‌شود.

۱. نام و نام خانوادگی، نام پدر، سن، شغل، میزان تحصیلات، وضعیت تأهل، تابعیت، مذهب، شماره شناسنامه، شماره ملی، نشانی دقیق و در

۱. روند رسیدگی عملی برای «مجموعه کتب کیفری ... در رویه دادگاهها» به رشته تحریر در آمده است؛ لیکن به طور مفصل معرفی هر جرم حسب عنوان تعریف شده در کتاب به همراه ارکان تشکیل دهنده آن در مبحث دوم تشریح گردیده است.

صورت امکان نشانی پیام نگار (ایمیل)، شماره تلفن ثابت و همراه و کدپستی شاکی؛

۲. موضوع شکایت، تاریخ و محل وقوع جرم؛

۳. ضرر و زیان وارده به مدعی و مورد مطالبه وی؛

۴. ادله وقوع جرم، اسامی، مشخصات و نشانی شهود و مطلعان در صورت امکان؛

۵. مشخصات و نشانی مشتکی عنه یا مظنون در صورت امکان؛

قوه قضائیه مکلف است اوراق متحدالشکل مشتمل بر موارد فوق را تهیه کند و در اختیار مراجعان قرار دهد تا در تنظیم شکواییه مورد استفاده قرار گیرد. عدم استفاده از اوراق مزبور مانع استماع شکایت نیست.

بعد از تنظیم شکواییه شاکی باید از دو جهت تمبر باطل نمایند:

۱. تمبر از بابت تصدیق اوراق پیوستی: همزمان با تنظیم شکواییه باید شاکی تمامی اسناد و مدارک و ادله مکتوب خود را پیوست شکواییه نموده و این اسناد را به تکلیف بند ۱۷ قانون وصول برخی از درآمدهای دولت و مصرف آن در موارد معین باید با پرداخت مبلغ «۵,۰۰۰ ریال» مصدق نماید.

۲. تمبر هزینه شکایت کیفری: باید با مراجعه به واحد تمبر در دادسرای مربوطه مطابق بند ۴ قانون وصول برخی از درآمدهای دولت و مصرف آن در موارد معین با پرداخت مبلغ «۵۰,۰۰۰» تمبر از بابت هزینه شکایت ابطال نماید.

ب) **تقدیم شکواییه به دادسرای صالحه:** بعد از تنظیم شکواییه، دومین اقدام شاکی تقدیم این عرض حال به دادسرای صالح برای رسیدگی می‌باشد.

مستفاد از ماده ۱۱۶ قانون آیین دادرسی کیفری سلسله مراتب صلاحیت دادسرا برای رسیدگی به جرم به شرح ذیل می‌باشد:

۱. **دادسرای محل وقوع جرم:** اصل و قاعده این است که شاکی باید ابتدائاً شکواییه خود را به دادسرای محل وقوع جرم تقدیم نمایند.

۲. **دادسرای محل کشف جرم یا دستگیری متهم:** اگر محل وقوع جرم مشخص نباشد، شکواییه به دادسرا تقدیم می‌شود که جرم در حوزه آن کشف شده یا متهم دستگیر شده است.

۳. **دادسرای محل اقامت متهم:** به هر دلیلی اگر محل وقوع جرم مشخص نباشد یا جرم کشف نشده یا متهم دستگیر نشود شکایت به دادسرای محل اقامت متهم تقدیم خواهد شد.

ج) **تحویل شکواییه به معاونت ارجاع:** شاکی بعد از ابطال تمبر و مصدق نمودن تمام اوراق کپی، شکواییه خود را در دادسرا به قسمت معاونت ارجاع تقدیم می‌کند. معاون ارجاع پس از بررسی پرونده در صورت نبودن مانع (رعایت صلاحیت ذاتی و محلی و هزینه و ابطال تمبر) ممکن است با توجه به رویه موجود، اقدام به ارجاع پرونده به کلانتری مربوطه و یا یکی از شعبات بازپرسی یا دادپاری نماید که هر دو حالت را بررسی می‌کنیم:

۱. ارجاع پرونده به کلانتری مربوطه: در این حالت قبل از ثبت پرونده در دادسرا پرونده به کلانتری که جرم در حوزه آن اتفاق افتاده یا در حوزه آن کشف شده یا متهم در حوزه آن دستگیر شده ارجاع داده می‌شود تا تحقیقات لازم توسط کلانتری مربوطه انجام شود.

در این صورت شاکی باید با توجه به محل ارتکاب جرم یا کشف آن به کلانتری مربوط به قسمت (معاذت قضائی) مراجعه کرده و پس از دستور رئیس بخش مربوطه شکواییه خود را به قسمت ثبت رایانه تحویل نماید.

پس از ثبت شکواییه باید آن را در اختیار یکی از ضابطین دادگستری که در آن محل (معاذت قضائی) مشغول به کار هستند قرار دهد تا اطلاعات و تحقیقات دستور داده شده توسط ضابطین دادگستری مربوطه انجام گیرد و پرونده دوباره به دادسرا ارجاع داده شود.

۲. ارجاع پرونده به یکی از شعب دادیاری یا بازپرسی: در این حالت شاکی پس از تحویل شکواییه از معاونت ارجاع باید به دادیاری یا بازپرس مشخص شده که قسمت پایین شکواییه نوشته می‌شود، مراجعه کرده تا پرونده در آن شعبه ثبت گردد. البته ممکن است قبل از ثبت شکایت بازپرس یا دادیار محترم دستوراتی برای انجام تحقیقات مقدماتی برای کلانتری مربوطه صادر نماید که در این صورت شخص باید به کلانتری مربوطه مراجعه نماید و اقداماتی که در حالت اول شرح داده شد را انجام دهد.